

Catharina Ingelman-Sundberg

Je geld of je leven

2014

Uitgeverij XL

Zoetermeer

Proloog

De oude dame pakte haar rollator vast, legde haar wandelstok naast de mand en probeerde doortastend over te komen. Er was autoriteit voor nodig om op negenenzeventigjarige leeftijd voor het eerst een bank te overvallen. Ze rechtte haar rug, trok haar hoed verder over haar gezicht en duwde de deur open. Langzaam, steunend op haar rollator, liep ze de bank binnen. Het was vijf minuten voor sluitingstijd en er zaten nog drie klanten op hun beurt te wachten. Sinds ze in het woonzorgcomplex tegen de schoonmaakwagen was gebotst, zat een van de wieltjes scheef, waardoor de rollator een beetje piepte. Ze had geprobeerd dat op te lossen door hem te smeren met olijfolie. Op een dag als vandaag maakte het vast niet uit. Het belangrijkste was dat er een grote mand op de rollator zat, waar ze veel geld in kwijt kon.

Märtha Anderson van Södermalm liep licht voorovergebogen en had een doordeweekse jas van een onbestemde kleur aan, een kledingstuk dat ze had gekozen om niet op te vallen. Ze was langer dan de gemiddelde vrouw, mollig maar niet dik en ze had een paar stevige wandelschoenen aan, die een eventuele vlucht makkelijker zouden maken. Haar geaderde handen zaten verstopt in een paar oude, leren handschoenen en op haar kortgeknipte witte haar droeg ze een bruine hoed

met een brede rand. Om haar hals droeg ze een lichtgekleurde sjaal. Als ze gefotografeerd werd, zou alles in de buurt van de sjaal overbelicht worden, waardoor haar gezicht automatisch onherkenbaar zou worden. Maar de sjaal was eigenlijk meer voor de zekerheid – haar mond en neus verdwenen al onder de rand van de hoed.

Het kleine bankfiliaal aan de Götgata zag er hetzelfde uit als alle bankfilialen van tegenwoordig. Er was maar één loket, de muren waren steriel en saai, de vloer glom en op een tafeltje lagen folders over leenmogelijkheden en tips over hoe je rijk kon worden. Ja, beste folderontwerpers, dacht Märtha, ik weet wel andere, véél betere manieren! Ze ging op de bezoekersbank zitten en deed alsof ze de folders over spaarloon en beleggingsfondsen las, maar ze had moeite het trillen van haar handen te verbergen. Discreet stak ze een hand in haar jaszak om een snoepje te pakken, een van die geneugten waarvoor de dokters haar waarschuwden en de tandartsen haar bedankten. ‘Oerwoudkreten’, zo heetten ze. Een toepasselijke naam voor een dag als deze. En ze mocht toch wel een beetje zondigen?

Het scherm dat aangaf welk nummer aan de beurt was, piepte en een man van in de veertig liep haastig naar het loket. Hij had een korte vraag en het jonge meisje kon hem snel helpen. Na hem was een oudere man aan de beurt, die mompelend in zijn papieren rommelde.

Märtha begon haar geduld te verliezen. Ze kon hier niet te lang blijven. Iemand zou aan haar lichaamstaal kunnen zien wat ze van plan was en haar ontmaskeren. Nu was het lastig dat ze er niet uitzag als een doodgewone oude dame die naar de bank ging om geld te halen. Hoewel dat eigenlijk gewoon was wat zij ook kwam doen, zou de bankbediende verbaasd staan van de hoeveelheid geld die ze wilde hebben... Märtha voelde of het krantenknipsel uit *Dagens Industri* nog in haar jaszak zat. Ze had de kop 'Dit is een overval' uit een artikel geknipt over de financiële gevolgen van bankovervallen. Die woorden hadden haar juist inspiratie gegeven. De man bij het loket was bezig zijn spullen op te ruimen, en Märtha ging staan en steunde op de rollator. Haar hele leven was ze 'een brave burger' geweest, steun en toeverlaat voor anderen; ze was op school zelfs pleinwacht geweest. Nu stond ze op het punt crimineel te worden. Maar wat moest ze anders doen op deze leeftijd? Ze had geld nodig voor een betere woning voor zichzelf en haar vrienden en ze kon nu niet meer terugkrabbelen. Haar oude vrienden hadden recht op een prettige 'oude dag', op een beetje vertier in het herfst-tij van hun leven. De oude heer voor haar nam flink de tijd, maar eindelijk verscheen haar nummertje met een piep op het beeldscherm. Langzaam en waardig liep ze naar het loket. Al het aanzien dat ze in haar leven had opgebouwd zou ze dadelijk kwijt zijn. Maar wat

moest je anders doen, als de misdadige samenleving zo slecht voor haar bejaarden zorgde? Je zei niets en ging er aan onderdoor, of je paste je aan. Zij was iemand die zich aanpaste.

De laatste paar meter naar het loket keek ze spiedend om zich heen voor ze stilhield, haar wandelstok op de balie legde en de bankbediende vriendelijk toeknikte. Vervolgens legde ze het krantenknipsel op de balie.

‘Dit is een overval!’ beet ze de bankbediende toe.

Die bestudeerde het krantenknipsel en keek haar glimlachend aan. ‘Waar kan ik u mee helpen?’

‘Drie miljoen en snel een beetje,’ zei Märtha.

De glimlach van de bankbediende werd nog breder.

‘Wilt u geld opnemen?’

‘Nee, U moet NU geld voor mij pakken!’

‘Dat begrijp ik. Maar uw pensioen is nog niet binnen. Dat wordt pas halverwege de maand gestort, dat weet u toch.’

Märtha wist niet wat ze moest zeggen. Dit liep allemaal heel anders dan ze zich had voorgesteld. Ze kon maar het beste direct optreden. Ze pakte de wandelstok en stak hem door het loket. Ze schoof er dreigend mee heen en weer.

‘Schiet op! Drie miljoen!’

‘Maar uw pensioen...’

‘Doe wat ik zeg. Drie miljoen. Leg het geld in de rol-lator!’

Toen had het meisje er genoeg van. Ze stond op en haalde twee mannelijke collega's. De ene man was in de bloei van zijn leven en lachte vriendelijk naar Märtha. Hij leek erg op Gregory Peck – of was het nu Cary Grant? – en hij zei: 'We zullen uw pensioen snel naar u overmaken. Mijn collega heeft al een taxi voor u gebeld.'

Märtha keek door het raampje van het loket. Ze zag dat het meisje de telefoon had gepakt.

'Dan kom ik jullie wel een andere keer overvallen,' zei Märtha, en ze griste haar wandelstok en krantenknipsel van de balie. Iedereen lachte vriendelijk en even later liepen ze met haar naar de deur en hielpen haar de taxi in. Ze vouwden zelfs de rollator voor haar op.

'Woon-zorgcomplex De Diamant,' zei Märtha tegen de chauffeur terwijl ze naar het bankpersoneel wuifde. Voorzichtig stopte ze het krantenknipsel weer in haar jaszak. Alles was precies volgens plan verlopen. Van een oudere dame met een rollator werd veel meer geaccepteerd dan van iemand anders. Tevreden neurriënd zocht ze in haar jaszak naar een nieuwe dosis Oerwoudkreten. Om haar plan succesvol uit te voeren, had ze alleen de hulp nodig van haar vrienden, met wie ze al meer dan twintig jaar in het koor zong. Ze kon hun natuurlijk niet op de man af vragen crimineel te worden, maar ze zou hen op een slimme manier van haar gelijk overtuigen. En dan, dat wist ze honderd procent

zeker, zouden ze haar bedanken omdat ze hun leven een nieuwe impuls had gegeven.

Märtha hoorde heel in de verte een zoemtoon, gevolgd door schel gepiep. Ze werd wakker, deed haar ogen open en probeerde zich te herinneren waar ze was. Ach ja, in het woon-zorgcomplex. Bertil was zeker weer bezig. Bertil Engström, 'De Hark', die altijd midden in de nacht opstond omdat hij honger had. Dan zette hij eten in de magnetron en vergat dat vervolgens. Ze stond op en liep met de rollator naar de keuken. Mopperend haalde ze de plastic bak met macaroni met gehaktballetjes in tomatensaus uit de magnetron en keek slaperig naar de huizen aan de overkant van de straat. Hier en daar brandde licht. De keuken zit vast aan deze kant van de straat, dacht ze. Tot voor kort had het woon-zorgcomplex een kok gehad, maar die had de nieuwe eigenaar wegbezuinigd. Voordat De Diamant het woon-zorgcomplex had overgenomen, waren de maaltijden het hoogtepunt van de dag geweest. Toen rook het in de gemeenschappelijke woonkamer heerlijk naar eten. Maar nu? Märtha leunde geeuwend tegen het aanrecht. Bijna álles was slechter geworden; het was tegenwoordig zo ellendig dat ze vaak wegdroomde. Ja, ze had zo heerlijk gedroomd... Het leek alsof ze echt de bank had overvallen, alsof haar geweten de leiding had overgenomen en haar iets wilde vertellen. Op

school had ze altijd tegen onrechtvaardigheid geprotesteerd. Zelfs als leerkracht had ze zich verzet tegen onredelijke besluiten en krankzinnige veranderingen. Maar hier in het woon-zorgcomplex had ze het gek genoeg over zich heen laten komen. Waarom was ze zo gedwee geworden? Iemand die het niet eens was met de manier waarop het land werd geregeerd, kwam in opstand. Maar daar moest ze dan eerst wel de anderen van overtuigen. Want een bankoverval was toch gewoon een kwestie van doen? Ze lachte zenuwachtig. Dat was nu juist het beangstigende: haar dromen kwamen bijna altijd uit.

Hoofdstuk 1

Toen de bewoners (of cliënten, zoals ze tegenwoordig werden genoemd) van De Diamant de volgende ochtend koffiedronken in de gemeenschappelijke woonkamer vroeg Märtha zich af wat ze moest doen. In Österlen, waar ze was opgegroeid, zaten de mensen nooit te wachten tot iemand anders iets zou ondernemen; als het hooi moest worden binnengehaald of als een merrie moest werpen, zorgden ze ervoor dat alles geregeld werd zoals het hoorde. Märtha keek naar haar handen. Ze was trots op haar stevige handen, het levende bewijs dat ze haar steentje had bijgedragen. Om haar heen praatten de anderen zachtjes met elkaar. Ze keek de uitgeleefde woonkamer rond. Het rook er naar een opvanghuis van het Leger des Heils en de meubels leken zo van de vuilnisbelt te zijn meegenomen. Dit soort oude, grijze, eternietgebouwen uit de jaren veertig leek nog het meest op een mengeling van een oud klaslokaal en een tandartswachtkamer, dacht ze. Zij zou toch niet haar dagen slijten met een kop automatenkoffie in de hand en een portie nepvoedsel in haar maag? Nee, nooit van haar leven! Märtha haalde diep adem, zette haar koffiekopje weg en boog naar voren. ‘Wat zouden jullie zeggen van een bakkie bij mij?’ vroeg ze terwijl ze haar vrienden wenkte dat ze haar moesten volgen naar haar kamer. ‘Ik vind dat we wat